

### 4.3- NHẸ NHÀNG, NHẸ NHÀNG, BẮC KINH ĐƯA MÁ RA, ÍT NHẤT CHO TỚI THỜI ĐIỂM NÀY

*(Softly, softly : Beijing turns other cheek – For now)*

Walter Russell Mead blog

Một dòng thác những lời tuyên bố, triển khai quân sự, hiệp ước... từ nước Mỹ và các nước liên minh trong tuần lễ vừa qua là một cú sốc khó chịu cho các nhà lãnh đạo Trung Quốc. Chính phủ Mỹ đã mang quân tới nước Úc, nước Úc bán uranium cho Ấn Độ, Nhật Bản tăng cường hoạt động quân sự, và phối hợp chặt chẽ với Philippines và Việt Nam tại biển Nam Trung Hoa (Biển Đông của Việt Nam). Myanmar đã vượt khỏi tầm tay Trung Quốc và đang tìm cách hòa nhập vào khu vực Đông Nam Á, Indonesia và Philippines tăng cường hợp tác quân sự với Mỹ, và tất cả mọi việc xảy ra chỉ trong một tuần lễ (tháng 11-2011). Mọi việc như thế vẫn chưa đủ, đa số các quốc gia trong khu vực đồng ý thành lập một nhóm thương mại riêng biệt, mà không có Trung Quốc tham dự. Trong lúc đó, chính phủ Mỹ đề nghị là các vụ tranh chấp lãnh thổ giữa Trung Quốc với các nước lân bang nên được giải quyết tại những diễn đàn đa phương như thượng đỉnh Đông Á, thay vì những hội nghị song phương với các quốc gia yếu hơn mà Trung Quốc đề nghị.

Ít khi xảy ra những sự kiện khiêu khích đối với một đại cường như vậy. Ít khi mà người ta vượt qua nhiều làn ranh cấm kỵ như vậy. Cũng ít khi mà mất nhiều như thế, và mất nhanh. Đó là một cuộc tấn công ngoại giao đầy bất ngờ, có mục tiêu đảo ngược một thập kỷ to nhỏ về sự suy tàn của nước Mỹ, và sự rời bỏ châu Á, và cũng nhắm vào việc phá tan huyền thoại “ *sự nổi lên bất khả kháng của Trung Quốc* ”.

Việc chọn lựa thời điểm rất thông minh. Trung Quốc ở giữa thời kỳ chuyển đổi lãnh đạo, như thế họ không thể nhanh chóng lấy được những quyết định quan trọng. Kinh tế của họ có vẻ khó khăn, với giá nhà giảm trong cả nước. Cuộc tấn công ngoại giao quá nhanh và trên quá nhiều mặt trận, với những cú đấm quá mạnh và tiếp diễn theo nhau liên tục, đến nỗi Trung Quốc không đủ sức triển khai và tổ chức một đáp trả mạch lạc. Cũng vì chương trình của ông Ôn Gia Bảo tới tham dự Thượng đỉnh Đông Á (1), đã được lên kế hoạch từ lâu trước khi Trung Quốc biết được cơn bão sẽ ập tới, do đó sự tham dự này không thể hủy bỏ hay thay đổi được. Thủ tướng Ôn đã bị rơi bẫy : Ông ta phải phát biểu trước công luận về tất cả những sự kiện này, trong lúc Trung Quốc mất cân bằng, và trước khi có những tham kiến, suy nghĩ và bàn bạc để có một câu trả lời hữu hiệu.

Trong vị thế như vậy, ông phản ứng rất thận trọng, nói càng ít càng tốt. Những câu phát biểu công khai của ông rất hòa hoãn. Ông không đấm xuống bàn (như Nikita Krushchev của Liên Xô đã làm với chiếc giấy). Ông không nổi nóng la ó các nước láng giềng. Ông không tuôn ra một tràng chửi rủa thái độ trịch thượng và xâm lược của Mỹ. Ông không đưa ra lời đe dọa, và cũng không đòi hỏi gì cả. Ông còn tham gia một cuộc gặp gỡ được quyết định vào giờ chót với Tổng thống Obama.

Ảnh hưởng của phản ứng nhẹ nhàng và kín đáo này (có thể đó là điều duy nhất ông có thể làm) làm tăng cường cảm nghĩ ở châu Á là nước Mỹ đã tái khẳng định vai

trò nổi trội của nó một cách đáng thuyết phục. Nước Mỹ hành động được rất nhiều nước ủng hộ một cách đáng ngạc nhiên và Trung Quốc lùi một bước.

Hành động này của chính quyền Obama thật đáng khen ngợi. Nhưng nó không thay đổi tình hình cuộc bầu cử Tổng thống sắp tới, vì cử tri Mỹ lo lắng nhiều hơn về các vấn đề kinh tế, nhưng ảnh hưởng hành động của Tổng thống là khẳng định lại vai trò nổi trội của Mỹ ở Thái Bình Dương, và làm cho quần chúng tin rằng ông đã chứng tỏ có đảm lược trong chính sách đối ngoại. Ông có vẻ rất Tổng thống tại châu Á. Điều này rất quan trọng.

Nhưng một nhập đề thành công chưa chắc đã dẫn tới một chiến thắng cuối cùng. Nhập đề của người Mỹ trong ván bài to lớn này rất hay, nhưng người Trung Quốc cũng tìm ra cách hành động. Một mặt, hành động của Mỹ vừa nhanh, vừa rộng rãi, vừa thành công đã làm cho Trung Quốc khó khăn tìm ra cách đối đáp trực diện. Mặt khác, sự bi nhục, bất mãn (và một số người có sự sợ hãi), cả trong chính phủ lẫn ngoài xã hội, họ phải tìm cách trả đũa.

Trung Quốc còn yếu và nghèo hơn Mỹ, nhưng thật ra các quốc gia lân bang của Trung Quốc không sợ tính nổi trội của Mỹ mà lại sợ sức mạnh của Trung Quốc. Chính sách ngoại giao của Trung Quốc có một nghịch lý to lớn : nếu họ chấp nhận trật tự dựa trên nước Mỹ ở châu Á, họ sẽ yếu thế và phải chấp nhận một vị trí chính trị thấp hơn. Nếu họ công khai chống lại trật tự này, họ sẽ làm báo động các nước lân bang, và dồn các quốc gia này về phía chú Sam.

Thực tế này làm cho Trung Quốc bị hạn chế đối đáp về nhiều phương diện, nhưng Trung Quốc không thể thụ động. Trung Quốc bây giờ phải nghĩ kỹ về chính sách của họ, và sử dụng đủ mọi nhân tố trong quyền lực của họ để giáng trả một đòn cho nước Mỹ. Có thể là Trung Quốc quay sang Nga để hai quốc gia cùng tìm cách làm bực bội Mỹ, và làm cho uy tín Mỹ phải giảm xuống. Pakistan ? Iran ? Afghanistan ? Palestine ?

Trong khu vực, có thể Trung Quốc tìm cách lôi kéo một vài nước tách ra khỏi hệ thống của Mỹ, bằng những biện pháp phối hợp giữa ảnh hưởng kinh tế và quan hệ chính trị. Họ sẽ lợi dụng tình hình là một số cường quốc châu Á không muốn Mỹ có vai trò thống trị ở châu lục này. Các quốc gia này sợ Trung Quốc hơn là sợ Mỹ, nhưng họ muốn được độc lập tối đa, chứ không phải là làm tăng lực lượng cho Mỹ.

Về dài hạn, giới quân sự và giới điều hâu trong bộ máy dân sự đều tin rằng Mỹ là kẻ thù của Trung Quốc, Mỹ tìm cách ngăn chặn sự nổi lên của Trung Quốc. Nhiều nhà ngoại giao kinh nghiệm và chuyên gia đã cảnh báo là giới quân sự Trung Quốc, trên nhiều phương diện, đang tìm cách độc lập đối với giới lãnh đạo chính trị, và có một suy nghĩ giống như Nhật Bản vào những năm 1930, giới quân sự (hoặc một phần) của Trung Quốc có thể bắt đầu có những bước đi (độc lập) về những vấn đề hệ trọng mà giới chính trị gia không xoay chuyển được. Các hải đảo phải được chiếm đóng, cờ phải treo lên và súng phải nổ.

Chắc chắn những ý kiến ở Trung Quốc chống đối lại việc xây dựng lực lượng quân sự, sẽ không thắng thế. Vị thế yếu đuối của Trung Quốc hiện nay làm họ không cưỡng lại được khuynh hướng chi tiêu thêm cho quân sự, và thúc đẩy khả năng của hải quân Trung Quốc.

Rất nhiều người ở Trung Quốc tin là khối nợ lớn của người Mỹ mà Trung Quốc đang nắm giữ sẽ cho Trung Quốc một quyền lực lớn trong hệ thống quốc tế. Via Meadia nghĩ là các suy nghĩ này quá sai lạc, và mọi cố gắng biến quỹ dự trữ này thành dụng cụ chính trị sẽ làm thiệt hại cho Trung Quốc nhiều hơn cho Mỹ. Nếu Trung Quốc bán hàng loạt quỹ dự trữ ngoại tệ, họ sẽ đẩy đồng đô la đi xuống – có nghĩa là Trung Quốc là người đầu tiên bị thiệt hại vì việc bán tín phiếu này, tạo ra một cơn bão lên nền kinh tế thế giới. Có vẻ nước Mỹ sẽ thoát khỏi cơn khủng hoảng này nhanh hơn, và ít bị thiệt hại hơn là Trung Quốc.

Mặc dù thế, niềm tin tưởng vào quỹ dự trữ của Trung Quốc có thể ảnh hưởng chính trị vẫn được nhiều người ở Trung Quốc chấp nhận. Và người ta đã gây áp lực lên Bắc Kinh chơi lá bài này khi cơ hội cho phép. Điều gì sẽ xảy ra trong thực tế khó mà tiên đoán được. Các nhà ngoại giao, ngân hàng và chiến lược gia của Mỹ nên nhớ kỹ là Trung Quốc đang tìm cách vũ khí hóa quỹ dự trữ của họ.

Chúng ta cũng nên đề ý tới cuộc tranh luận gay gắt hiện nay tại Trung Quốc. Một số người dân khuyên chính phủ nên kiên nhẫn, lý do vì Trung Quốc không thắng được trong một cuộc đua tranh công khai với Mỹ, và hy vọng duy nhất là cố giữ nguyên quan điểm “ *sự nổi lên hòa bình* ”, chịu đựng mọi cuộc tranh chấp với Mỹ và các nước lân bang của Trung Quốc, cư xử như một “ *người cổ đông có trách nhiệm* ” trong hệ thống quốc tế do Mỹ xây nên. Cố gắng trở thành giàu có và hùng mạnh cho tới lúc có đủ điều kiện chọn lựa một chiến lược khác. Theo ý tôi đây là chính sách khôn ngoan nhất cho Trung Quốc.

Một số người Trung Quốc lý luận là hệ thống quốc tế hiện nay với nước Mỹ hùng cường nằm trong đó, là vũ khí nằm trong tay một quốc gia chống Trung Quốc một cách sâu xa, và nước Mỹ sẽ không ngừng nghỉ nếu không làm cho Trung Quốc, giống như nước Nga hiện nay, trở thành bất lực. Họ nghĩ là nước Mỹ tìm cách lật đổ chính phủ cộng sản của họ, để thay thế bằng một chính phủ yếu ớt và vô hiệu quả – giống như Yelsin ở Nga. Và rồi chia cắt đất nước ra theo kiểu tan vỡ của Liên Xô – Đài Loan, Tây Tạng, Tân Cương, có lẽ còn có thêm nữa, sẽ ly khai khỏi Trung Quốc, cho tới khi Trung Quốc trở nên một quốc gia yếu đuối trong hệ thống trật tự của Mỹ. Hành động như một “ *cổ đông có trách nhiệm* ” trong hệ thống quốc tế hiện nay có nghĩa như thất thòng lọng vào cổ. Trung Quốc phải kháng cự lại, và liên minh với tất cả những ai muốn đấu tranh chống lại cường quốc này : Iran, Nga, Syria, Venezuela, Pakistan, và ngay cả AlQaeda – và thay vì thúc đẩy phát triển hệ thống tư bản chủ nghĩa quốc tế, Trung Quốc nên cố hết sức mình làm cho thế giới chìm ngập trong khủng hoảng và căng thẳng trầm trọng.

Tôi nghĩ chính sách như vậy sẽ đi vào ngõ cụt cho Trung Quốc và các nhà ngoại giao Trung Quốc có rất nhiều kinh nghiệm không dễ gì chấp nhận quan điểm này. Giới quân sự và thành phần quần chúng theo chủ nghĩa dân tộc có thể bị ảnh hưởng. Những lực lượng này quá mạnh để có thể bị đẩy hoàn toàn ra ngoài chính trường Trung Quốc.

Nước Mỹ đã thắng hiệp đấu đầu tiên, nhưng cuộc chơi chỉ mới bắt đầu. Chính quyền Obama và các chính phủ kế nhiệm phải chấp nhận cuộc ganh đua dài hơi này chống lại một quốc gia đông dân nhất và phát triển nhanh nhất thế giới.